

TARTIŖMALI İLMÎ TOPLANTILAR DİZİSİ - 40

GENÇLİK DÖNEMİ Ve EĞİTİMİ-II

Tartışmalı İlmî Toplantı

18-20 Nisan 2003

BURSA

Prof. Dr. Mehmet Emin AY	*	Dr. Turgay GÜNDÜZ
Prof. Dr. Ahmet GÜÇ	*	Yrd. Doç. Dr. Naci KULA
Doç. Dr. Faruk KARACA	*	Doç. Dr. Talip KÜÇÜKCAN
Prof. Dr. Veysel BOZKURT	*	Doç. Dr. Mehmet BAYYİĞİT
Yrd. Doç. Dr. Mustafa AYDIN	*	Dr. İbrahim GÜRSES
Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÖCAL	*	Dr. Nermin ÇİFTÇİ

Dr. Halil EKŞİ

İstanbul 2003

GENÇLİK DÖNEMİ ve EĞİTİMİ

ENSAR NEŞRİYAT: 74
İSLÂMÎ İLİMLER ARAŞTIRMA VAKFI
Tartışmalı İlmî Toplantılar Dizisi: 40

Tebliğlerin
Muhteva ve dil bakımından sorumluluğu
Tebliğ sahiplerine aittir

Editör:

Prof. Dr. Hayati HÖKELEKLİ

Yayına Hazırlayanlar:

Dr. İsmail KURT
Seyit Ali TÛZ

Baskı:

Step Ajans
Davut Paşa Cd.
Kale İş Merkezi, 224
0212 482 13 41

ISBN 975-6794-18-6

ENSAR NEŞRİYAT TİCARET A.Ş.

Süleymaniye Caddesi, 11 Süleymaniye/İstanbul
e-mail: ensarv@ttnet.net.tr – Web site: www.ensar.org
Tel-Faks: +90 (0212) 513 43 41-513 03 09-513 09 90

GENÇLER VE KARAKTER EĞİTİMİ: PİLOT UYGULAMA

Halil EKŞİ¹ & Alpaslan DURMUŞ²

GİRİŞ

Sorumluluk, saygı, adalet, özgürlük ve benzeri temel insanî değerlerin kazandırılması toplumun okuldan beklentileri arasında yer almaktadır. Özellikle gençler arasında madde kullanımı, suç işleme, şiddet, zorbalık ve benzeri kendine ve başkalarına zarar verici eylemlerin artması bunu daha da önemli hale getirmektedir. Temel değerlerin kazandırılması hem eğitim felsefesi hem de okulların misyonu temeline dayanmaktadır (daha geniş bir değerlendirme için bkz. Ekşi, 2003)

Bu misyonun yerine getirilmesinde kişiliğin ahlâkî boyutunu ifade etmek için kullanılan *karakter* (Kulaksızoğlu, 2000; Wiley, 1998) kavramından esinlenilerek *karakter eğitimi* adı altında pek çok program geliştirilmektedir.

Karakter eğitimi genel olarak *Ahlakî Muhakeme/Bilişsel Gelişim, Sosyal ve Duyuşsal Öğrenme, Ahlak/Erdem Eğitimi, Yaşam Becerileri, Vatandaşlık, Sosyal Sorumluluk, Madde Kullanımı, Şiddet Önleme, Çatışma Çözme* ve benzeri eğitimlerin şemsiye kavramı olarak kullanılmaktadır (Character Education Partnership [CEP], 2002).

Karakter eğitimi programlarının bir kısmı Heartwood Kurumunun geliştirdiği gibi literatür merkezli (örn. Leming, 2000) iken bir kısmı okulların kendi geliştirdikleri kitlerden (örn. Milson, 2000) oluşmaktadır. A.B.D’de onlarca sivil toplum kuruluşu bu alanda yapılan etkinlikleri desteklemekte, merkezî yönetim ve bir çok eyalet bu işe bütçe ayırmaktadır (CEP, 2002).

¹ Dr., Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Görevlisi. E-posta: halileksi@marmara.edu.tr

² Eğt Uzm., Eğitim Danışmanlığı Merkezi (EDAM). E-Posta: adurmus@edam.com.tr

Temel insanî değerlerin kazandırılmasına yönelik olarak bir eğitim kurumunda uygulamakta olduğumuz bir programın tanıtımı ve pilot uygulamasına dair gözlem ve tespitlerimiz bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. *Karakter Okulu* adı altında yürüttüğümüz çalışma, temel olarak yukarıda bahsettiğimiz şemsiye kavram olan “karakter eğitimi” programlarının “yerelleştirilmesi” perspektifi ile oluşturulmuştur.

PİLOT UYGULAMA

Öncelikle böyle bir programın hangi malzeme, personel, süreçler vb. ile yürütüleceği üzerine ilgili okul yönetimine bir brifing düzenlenmiş ve programın 2002-2003 eğitim ve öğretim yılında uygulanmasına birlikte karar verilmiştir. Uygulama yapılacak okulun bünyesinde bir ilköğretim okulu ve bir lise bulunmakta 800 öğrenciye 47 öğretmen, 4 idareci hizmet vermektedir.

Karakter Okulu adıyla uygulamaya konulan program yürütücü bir komitenin öncülüğünde gerçekleştirilmektedir. Bir idareci (İlköğretim Müdürü), bir rehber öğretmen, iki öğretmen ve bu çalışmanın yazarlarının yer aldığı bir yürütme komitesi oluşturulmuş ve bu komite eğitim ve öğretim yılı başlamadan programın taslağını çıkartmıştır. Bu taslakta kazandırılacak değerler belirlenmiş, bunların nasıl kazandırılacağı ile ilgili yapılacak tüm etkinliklerin çalışma takvimi ve yıllık işleyiş programı oluşturulmuştur.

Programın, öğretmenlerin ve idarenin aktif katılımına dayalı olacağı öngörüldüğünden hem geri bildirimleri almak hem de bir anlamda eğitimcilerin eğitimini sağlamak amacıyla program yürütücüleri okulda bir çalıştay düzenlemişlerdir. Bu çalıştayda programın dayalı olduğu felsefe, kapsamı, katılımcılar ve rolleri, beklentiler, uygulama esasları, dönüt mekanizmaları ve değerlendirme süreçleri hakkında detaylı bilgi sunulmuştur.

Temel Değerlerin Belirlenmesi

Bir çok karakter eğitimi programı gibi *Karakter Okulu* programı da belirli periyotlarda belirli değerleri merkeze alan bir yaklaşımı benimsemektedir. Türk Millî Eğitiminin temel amaçları, okulun misyon ve vizyonu, veli beklentileri, yeni yüzyılın beklenti ve meydan okumaları ve benzeri kriterler dikkate alınarak aylık periyotlarda kazandırıl-

ması üzerine odaklanılacak değerler belirlenmiş, yukarıda bahsedilen çalıştayda da son halı verilmiştir. Buna göre aşağıdaki tabloda verilen değerlerin aylara göre merkeze alınmasına karar verilmiştir.

Aylar	Temel Değer
Eylül-Ekim	Sorumluluk
Kasım	Yardımlaşma
Aralık	Adalet
Ocak	Özgüven
Şubat	Liderlik
Mart	Dostluk
Nisan	Dürüstlük
Mayıs	Sabır

Katılımcılar ve Görevleri

Bu konuda kaleme alınmış pek çok eser ve geliştirilmiş program (Delattre & Russell, 1993; DeRoche & Williams, 1998; Leming, 2000; Lickona, 1991, 1996; Milson, 2000; Pearson & Nicholson, 2000; Ryan & Bohlin, 1999; Wynne 1995) incelenerek ve “yerellik” de dikkate alınarak yönetici, öğretmen ve rehber öğretmenlerin programdaki konumları şu şekilde ortaya konulmuştur.

Yöneticiler : Program çerçevesinde yöneticilerden; (i) *sınıfın dışında da öğrencilerin ahlâkî gelişimlerini destekleme*, (ii) *okulda olumlu bir ahlâkî iklim oluşturma* ve (iii) *aile ve çevreyle işbirliği sağlama* görevlerini yerine getirmeleri beklenmektedir.

Öğretmenler: Öğretmenlerden de (i) *model ve yol gösterici olmaları*, (ii) *sınıfta ahlâkî bir topluluk bilinci oluşturmaları*, (iii) *ahlâk temelli disiplin yöntemleri kullanmaları*, (iv) *demokratik sınıf atmosferi sağlamaları*, (v) *işbirlikli öğrenme yöntemleri kullanmaları*, (vi) *ahlâkî tezahürleri desteklemeleri*, (vii) *şiddet içermeyen sorun çözme becerilerini kullanmaları* ve benzeri görevleri yerine getirmeleri beklenmektedir.

Psikolojik Danışmanlar: Karakter eğitiminin en önemli katılımcılarından biri olan psikolojik danışmanlardan (i) *değer eğitimi içeren grup çalışmaları düzenlemeleri*, (ii) *ailelerin katılımını destekleyecek "anne-baba okulu" tarzı programları oluşturmaları ve yürütmeleri*, (iii) *karakter eğitimi bağlamında diğer tüm personelin hizmetiçi eğitimlerinin organizasyonunu sağlamaları beklenmektedir.*³

Program

Program birbirini tamamlayan üç boyutta geliştirilmiş etkinlikleri içermektedir: (1) *Sınıf İçi Etkinlikler*, (2) *Okulun Tümü İçin Etkinlikler*, (3) *Aileye Yönelik Etkinlikler*.

(1) Sınıf İçi Etkinlikler

Programın temelini oluşturan bu etkinlikler temelde yukarıda bahsedilen öğretmen görevlerini desteklemeye dönüktür. Açık programın içine giydirilmiş bu etkinlikler oldukça öğrenci merkezli ve aktif öğrenme esastırlar. Öğretmene ders planı tarzında hazırlanarak verilen etkinlikler, her değer için ayrı ayrı hazırlanmaktadır. Bu etkinliklerin her biri *düzyey* (hangi ders, sınıf ve ünite için kullanılacağı), *etkinliğin adı*, *amacı*, *süresi*, *kullanılacak malzeme* ve *süreç* bölümlerinden oluşmaktadır (örnek ders planları için bkz. Ek 1 ve Ek 2)

(2) Okulun Tümü İçin Etkinlikler

Uygun okul atmosferi, hem karakter eğitimi programının yürütülmesini, hem istikrarını hem de belirlenen hedeflerle ulaşılan sonuçların kalıcılığını sağlamaktadır. Bu çerçevede kurumda imkanlar nispetinde uygulanmakta olan etkinlikler şunlardır:

- Kurumun, seçilen değeri destekleyecek, dikkati konu üzerinde yoğunlaştıracak görsel malzemelerle donatılması,
- Konunun çeşitli yönleriyle ele alınacağı münazara, panel, konferans ve benzeri formlarda çalışmalar düzenlenmesi,
- Okulda ders dışı çalışma ortamları olarak faaliyette bulunan kulüp ve eğitsel kollara etkinlik önerileri hazırlanması ve bunların uygulanması,

³ Programın orijinalinde bu misyonlar daha detaylı ve eyleme dönük olarak aşamalı bir tarzda açıklanmaktadır.

- Okul genelinde ve sınıflarda proje çalışmaları gerçekleştirilmesi,
- Yapılacak değişik çalışmalar sonucu ortaya çıkan ürünlerin sergilenmesi,
- Okul personelinin değerlerle ilgili olarak bilinçlendirilmesi,
- Duvar gazeteleri, broşürler ve benzeri basılı materyaller hazırlanması,
- Çocukların özdeşim kurabilecekleri *canlı biyografilerin* okulda konuk edilmesi,
- Sınıf panoları düzenlenmesi vb.

(3) Aileye Yönelik Etkinlikler

Çocuklarının ahlâk ve karakterini olgunlaştırma çabasında, annelere katkı ve malzeme sağlama hayatî öneme sahiptir. Sadece okulda uygulanan ve ailenin işin içerisine alınmadığı programlar eksiktirler. Okulun açıldığı günlerde yapılan ilk veli toplantısında programla ilgili detaylı bilgi verilmiştir. Ayrıca ailelerin katılımlarını sağlayacak *Helik* isimli aylık bir bülten hazırlanmıştır. Bültene isim olarak seçilen *Helik, taşlarla yapılan binalarda, büyük taşların aralarındaki boşlukları dolduran küçük çakıl taşları* anlamına gelmektedir. Helikte yer alan bölümler, kısa içerikleri ve bazı örnekler aşağıda sunulmuştur.

Zemin: Ayın konusu olarak işlenen değer anlamının, içeriğinin belirlendiği ve bu değer sınırlarının çizildiği bölümdür. Zemin, ele alınan değer *ne olduğunun* ve *ne olmadığını* açıkça ortaya konduğu bilgileri içerir. Ayrıca bu bölümde, gerek velinin gerekse başka uygulayıcıların zihninde farklı çağrışımları harekete geçirmek için farklı dillerdeki karşılıkları da verilmektedir.

Zemin:

Sorumluluk

Sorumluluk; bir kimsenin, kendi davranışları veya üzerine aldığı işlerin neticesini üstlenmesi hâli... Özgürlükten ayrı düşünilemeyecek bir kavram olan sorumluluk, yapılan işin sonuçlarından doğrudan etki altında olma bilincidir; bir diğer deyişle sonuçları üstlenme bilinci... Kişinin vazifesi olan işleri hakkıyla yerine getirme duyarlılığı...

İlgili Olumlu Kavramlar: Öz-disiplin, emniyet, hassasiyet, dikkat kesilmek, ciddiye, umursamak, ilgi, endişe duymak, dert edinmek, uhdesine almaksözünde durmak.....

İlgili Olumsuz Kavramlar: Sorumsuzluk, lakaytlık, kayıtsızlık, umursamazlık, aldırılmazlık, ihmal etmek, duyarsızlık, önemsememek, özensizlik.....

Diğer Dillerdeki Karşılıkları: Ответственность, Përgjegjësi, Pertanggunggaan, Prirespondeco, Raspundere, Responsabilità, Sorumluluk, Vastutus, مسئوليت

Kıssadan Hisse: Ele alınan değerin pratik hayattaki yaşamış biçimlerini somutlaştıran bir öykü içerir. Bu bölümün temel amacı, soyut olarak ortaya konan değerin somutlaştırılmasıdır, pratik hayatla bağlantılarının gösterilmesidir.

Kıssadan Hisse:

İki Erkek Kardeş

İki erkek kardeş ikisi de babalarından kalma çiftlikte çalışıyorlardı. Kardeşlerden biri evliydi ve çok çocuğu vardı. Diğeri ise bekârdı. Her günün sonunda iki kardeş, elde ettikleri ürünlerini ve kârlarını eşit olarak bölüşürlerdi. Günün birinde bekâr kardeş kendi kendine: "Ürünümü ve kârımızı eşit olarak bölüşmemiz hiç de hakça değil. Ben yalnızım ve kardeşim kadar gereksinimim yok." dedi. Böylelikle, her gece evinden çıkıp, bir çuval tahılı gizlice evli kardeşinin tahıl deposuna götürmeye başladı. Bu arada evli olan kardeş, kendi kendine: "Ürünümü ve kârımızı eşit olarak bölüşmemiz hiç de hakça değil, üstelik ben evliyim, bir eşim ve çocuklarım var ve yaşlandığım zaman onlar bana bakabilirler. Oysa kardeşimin yaşlandığı zaman ona bakacak hiç kimsesi yok" diyordu. Böylece evli olan kardeş her gece evinden çıkıp, bir çuval tahılı gizlice bekâr kardeşinin tahıl deposuna götürmeye başladı. İki kardeş de yıllarca ne olup bittiğini bir türlü anlayamadılar, çünkü her ikisinin de deposundaki tahılın miktarı değişmiyordu. Sonra, bir gece iki kardeş gizlice birbirlerinin deposuna tahıl taşırken çarpışverişiler. O anda olan biteni anladılar. Çuvallarını yere bırakıp birbirlerini kucakladılar. Hayattaki en yüce mutluluk, sevildiğimize inanmaktır.

Hemen: İncelenen değerın kazandırılması noktasında ailelerin neler yapması gerektiğine ilişkin basit ve uygulanabilir önerilerden oluşur. Bu öneriler yorumsuz olarak doğrudan sunulmaktadır.

Hemen:

Yardımlaşma Davranışını Çocuklarımızda Görmek İstiyorsak Lütfen Dikkat Edelim:

- Yardıma ihtiyacınız olduğunda ondan yardım isteyiniz.
- Ona yardım ediniz ki yardım görmenin güzelliğini yaşasın.
- Sizden yardım isteyen birine asla hayır demeyiniz. Geri çevirmeniz gerekiyorsa da mantıklı bir sebep söyleyiniz; çocuğunuzun sizi örnek alacağını unutmayınız.
- Yardımseverlikle ilgili davranış örnekleri, hikâyeler anlatınız.
- Birisinin ihtiyacını o dile getirmeden fark edip yardımcı olunuz. Bu davranışın onda da gelişmesi için onu destekleyiniz.
- Her zaman çevrenizdekilerin işlerini kolaylaştırarak örnek olunuz.....

Mesela: Örnek bir olayın detaylı biçimde analiz edildiği bir bölümdür.

Mesela:

Seçilen Öğrenci

Ayşe yaramazlıklarıyla dikkat çeken bir çocuktı. Ayşe, arkadaşlarının saçlarını çeker, derste olur olmaz zamanlarda konuşur, etrafındakilerin defterlerini karalar, teneffüslerde bir aşağı bir yukarı koşuştururdu. Öğretmen “hepinizi seviyorum” derken aslında farkında bile olmadan yalan söylüyordu. Ayşe’yi –bu özelliklerdeki bir çocuğu– nasıl sevebilirdi ki...

Öğrenci dediğin Aslı gibi başarılı, temiz, uslu olmalıydı. Ne hoş bir çocuktı Aslı; hiç problem çıkarmıyordu. Aslı bir gün ağlayarak öğretmenin yanına koştu. Kitaplığa alınacak yeni kitaplar için toplamakla görevlendirildiği paralar kaybolmuştu. Sınıfın parasını öğretmen en güvendiği çocuk olan Aslı’ya vermişti tabii. Ama, işte, para kaybolmuştu. Öğretmen, parayı kim almış olabilir diye düşününce paranın kaybolduğu gün Ayşe’nin sınıf nöbetçisi olduğu aklına geldi. Beden Eğitimi dersine katılmayıp arkadaşlarının eşyalarını beklemek için sınıfta kalmıştı. Öğretmen Ayşe’yi potansiyel suçlu olarak düşünüyordu; tüm

yaramazlıkları yaptığına göre bunu da yapabilir diye geçirdi aklından ve yanına Aslı'yı da alarak hışımla koridorlarda Ayşe'yi aramaya başladı. Ayşe okulun kedisi Mango'nun kuyruğuna teneke kutu bağladıktan sonra kantine kediyi salıp sebep olduğu izdihamdan yararlanarak tost sırasında öne geçmeyi başarmış bekliyordu. Öğretmen Ayşe'yi görünce çaldığı parayı bir an önce getirmesini, getirirse ona ceza vermeyeceğini söyledi. Ayşe paradan haberi olmadığını söyleyerek ağlamaya başladı; okulda ilk kez o gün ağlıyordu. Tam da bu sırada Müdür Yardımcısının onlara doğru geldiğini gördüler. Elinde de bir zarf vardı. *Dün okul servisinde Aslı'nın düşürdüğü paraların zarfıydı bu.* Aslı zarfı görünce hem utandı hem mahcup oldu; çünkü parayı düşürdüğünü ama bunu söylemeye utandığını kendisinden başka hiç kimse bilmiyordu...

Sorunu Önlemek İçin Neler Yapılabilir?

Önyargılı davranmayın: Sizin sınıfınızda da bir *Ayşe* veya bir *Aslı* vardır belki, kim bilir? İnsan doğası Aslı'ları hatasız görme eğiliminde galiba. *Ayşe* gibi çocuklar kabına sığmayabilir fakat bu onların dürüst olmadıkları anlamına gelmez. Hiçbir şeyi bir diğer şeyle karıştırmamak gerekir. Aksi halde ailesi ihtiyaç sahibi olan her öğrencinizi hırsız, yanında iş eğitimi dersinde kullanmak üzere falçata taşıyan her çocuğu saldırgan olarak görmemiz ve yaftalamamız işten değildir.....

Ne Yapmalı?

Adaletin toplumun temel taşlarından biri olduğunu vurgulayın: Bir suçlunun cezasını görmemesi ya da bir suçsuzun zan altında bırakılmasının toplumsal ve kişisel zararlarına vurgu yapın. *Ayşe'*ye yapılan haksız suçlamaların onun incinmesine neden olacağı, haksızlığa uğradığı duygusunu yaşayacağı açıktır. Üstelik öğretmene olan kızgınlığı da cabası. Unutmayın, kanıtsız yargıda bulunmak adaletsiz bir davranıştır.

Ne Yapmamalı?

Suçlu sevdiğiniz biri de olsa örtbas etmeyin: Çocuğunuzun eve arkadaşına ait bir şey getirdiğini bu nedenle başka bir çocuğun zan altında olduğunu fark ettiniz. Durumu gizlemek yerine uygun bir dille, çocuğunuza zarar vermeyecek şekilde ilgili kişiye gerekli açıklamaları yapın. Gerekli yaptırımı çocuğunuza uygulayın ve çocuğunuzun getirdiği eşyayı iade edin. Öğretmen sorunun çözümüne Aslı'yı da dahil edebilseydi doğru adımlar atabilirdi.

Çatıaltı: İşlenen değerın kazandırılmasına yönelik ailece gerçekleştirebilecek bir dizi etkinliği içeren bölümdür. Hemen başlıklı bölümden farkı, bu kısımda yapılan önerilerin bir dizi kurguya ve zamana müstenit olmasıdır.

Çatıaltı:

Kuş Evi Yapalım

Yardımlaşma kurumlarının eskilerinden birisi de göç eden hayvanlara yardım kurumlarıdır. Göç mevsiminde yaralanıp yollarına devam edemeyen hayvanların bakımını üstlenen bir kurum, yardımın yalnız insanlarla sınırlı olmadığını bize göstermeye yetecektir. Çocuklarınızla bu bilgiyi paylaştıktan sonra onlarla bir kuş evi yapmaya ne dersiniz? Derin olmayan bir sandığı ayakta taşıyabilecek sopa üzerine çiviyle tutturunuz. Sopanın diğer ucunu bahçeniz varsa toprağa, yoksa bir saksı içine dikişiniz. Kuşların gelmeleri için ekmek kırıntılarını, meyve artıklarını ve su kabını sandığın içine bırakınız. Çocuklarınızdan kuşlarla ilgili gözlemlerini not etmelerini isteyiniz...

Senlibenli: Ele alınan değerle ilgili olarak kişisel hayatında önemli sınavlar vermiş kişilerle yapılan söyleşilerden oluşmaktadır.

Senlibenli:

Baba oğul arasında liderlik üzerine...

1. Liderlik nedir?

Liderlik doğru şeylere yoğunlaşmaktır. Sosyal gruplarda ortaklaşa bir vizyon ve başarı duygusu, başarıma gücü, anlamlı hedefler ve üstün başarı sağlayan sosyal ve bireysel kalitedir.

2. Lider kimdir?

Lider elinin altındaki kaynakları iyi tanıyan ve bunları doğru işlerde kullanabilen hayatta yeni ufuklar açabilen kişidir. İşin yanlış gidişatını tespit eder ve doğrusuna yönlendirir. Değişimi gerektiğinde yapar. İşlerin sonraki aşamalarını yaşamadan fark eder.

3. Çocuklarda liderlik davranışını geliştirmek için ne yapılmalıdır?

Onların öncelikle kendilerine olan güveni geliştirilmelidir. Kendi yaşlarına göre yapabilecekleri işlerde onlara yeni alanlar açılmalıdır. Atılganlıkları teşvik edilmelidir. Çocuklar, karşılaştıkları güçlükleri yenme noktasında cesaretlendirilmelidir. Bilgileri ve becerileri (araç kullanma gibi) geliştirilmelidir.

4. Liderlikle bütünleştirebileceğiniz başka değerler var mı?

Affetmek, merhamet, fedakârlık, iyiliğin teşvik edilmesi, zor zamanlarda sahiplik etmek, doğru olanı tespit etmek, değişimi yakalamak, işin sonunun nereye varacağını kestirmek, organize ettiği insan kaynaklarının niteliği noktasında yakın bilgi sahibi olmadır.

Kitapça: Helik'in bu bölümünde ayın değeri çerçevesinde okunup tartışılacak kitapların tanıtımı yapılmaktadır.

Kitapça:

Büyük Filmlerden Liderlik Dersleri

John K. Clemens ve Melora Wolff, Mediacat Kitapları, Ankara, 2001, 3. hamur.

Sinema insan hayatını hem olumlu hem de olumsuz şekilde etkilemiştir. Başarılı filmler, kişilerin düşünce ve davranış biçimleri ile neler düşündüklerini ortaya koyarak, kişinin içinde bulunduğu durumlar hakkında önemli gerçekler öğretir. Filmler eğlendirmenin ötesine geçerek bize olumlu değerler de katarlar. Örneğin liderlik. Bazılarımızın aklına, "*Lider olunmaz, lider doğulur*" sözü gelebilir, ama bütün yetenekler gibi liderlik de desteklendiğinde, gelişip ortaya çıkacaktır. Sinema olumlu amaçlara hizmet ederse kişilerin bundan büyük kazancı olur. Bu kitapta başarılı filmler, liderlik özellikleri bakımından değerlendirilmiş. Öncezilerle hareket ekseninde *Kızıl Ekim*, liderlikte doğaçlamanın önemine vurgu yapan *Apollo 13*, kahramanlık ve liderlik arasındaki farka temas eden *Ölü Ozanlar Derneği* gibi dokuz önemli film incelenmiş. Bu filmleri izlemiş olabilirsiniz fakat bu filmleri bir de kitabı okuduktan sonra seyretmeye ne dersiniz?

Oyun/cak: Çocuklar için akranlarıyla paylaşabilecekleri oyun ve materyal önerilerini içeren bir bölümdür.

Oyun/cak:

Adalet Yağmuru

Adaletle ilgili olumlu ve olumsuz kavramlar ya da adaletle ilgili atasözleri küçük, renkli kartonlara yazılır. Her kartona puanlar verilir. Çocuklardan biri "Adalet yağmuru başladı." diye seslenerek yüksek bir yerden hazırlanan kartonları havaya fırlatır. Her çocuk topladığı kartonlardaki puanları hesaplar. En yüksek puanı alan çocuk birincidir. Oyun yeniden ve yeniden başlatılır.

Seyirlik: Helik'in bu bölümü VCD, video kaset formatlarında bulunabilecek veya gösterimde olan, konuyla ilgili filmlerin tanıtımını içerir.

Seyirlik:

Yeşil Yol

Yönetmen: Frank Darabont ■ **Müzik:** Thomas Newman ■ **Yapım Yılı / Yeri:** 1999, ABD, 189 dk., Dram. ■ **Oyuncular:** Tom Hanks, Michael Clarke Duncan, David Morse, James Cromwell, Michael Jeter.

Oldukça iri yarı biri olan Coffey (Michael Clarke Duncan), iki küçük kızı öldürmek suçundan idama mahkum olmuştur. Ürkütücü görünümünün aksine oldukça ince ve karmaşık bir iç dünyası olan Coffey, bazı doğa üstü güçlere sahiptir. Bu güçlerini yardıma ihtiyacı olanlar için kullanmaktadır. Üstelik her yardım edişinin ardından kendi gücünden kaybetmektedir. Bunu bile bile yardımlarını ihtiyaç sahiplerinden esirgemez.

Çeşni: Konuyla ilgili, üzerinden bir tartışma başlatılıp yürütülebilecek ayet, hadis, özlü söz, şiir ve benzeri malzemelerin yer aldığı bir bölümdür.

Çeşni:

Özgüven

- Gerçek cesaret şahit istemez.

- Zafer hiç yıkılmamak değil, her yıkıldığında yeniden ayağa kalabilmektir. **Konfüçyüs**
 - Bir insan hangi limana ulaşmak istediğini biliyorsa, onun için her rüzgar uygundur. **Seneca**
 - Yalnız kaldığında üzülme; yalnız koşacağın her koşuda birincisin.
 - Üzülmeyin, gevşemeyin, inanıyorsanız en üstün sizsiniz.
- Kur'an**
- İnsanın yapabileceği en büyük fenalık kendine olan güvenini kaybetmektir.
 - Bilgi insanı kuşkudan, iyilik acı çekmekten, kararlı olmak da korkudan kurtarır.
 - Büyük ruhlarda her şey büyüktür.

Programın Değerlendirilmesi

Programın etkililiğinin değerlendirilmesi için pek çok yönetime başvurulmaktadır. Geliştirilen ölçme araçları ile velilerin, öğretmenlerin ve öğrencilerin görüşleri alınmakta ayrıca her etkinlikle ilgili uygulayıcıların değerlendirmelerine başvurulmaktadır.

Sonuç

Temel insanî değerlerin gençlere kazandırılmasıyla ilgili pilot çalışmalarımızın ilk bulgularının umut verici olduğunu söyleyebiliriz. Biz inanıyoruz ki eğitimde attık “temenni” dönemi sona ermelidir. Teşhislere dayalı kapsamlı programlar hazırlanmalı ve uygulamalarla olgunlaştırılmalıdırlar. Bu düşüncelerle yola koyulan *Karakter Okulu* projesinin ülkemizde bir ufuk açmasını umar ve değerli dinleyicilere saygılarımızı sunarız.

KAYNAKÇA

Character Education Partnership (2002). *Character education: A national movement creating schools that fosters ethical, responsible and caring young people* [Brochure]. Washington, DC: Author.

Delattre, E.J., & Russell, W. E. (1993). Schooling, moral principle, and the formation of character. *Journal of Education*, 175 (2), 23-42.

DeRoche, E., & Williams, M. (1998). *Educating hearts and minds: A comprehensive character education framework*. (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Corwin Press.

Ekşi, H. (2003). Temel insani değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: Karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 79-96.

Kulaksızoğlu, A. (2000). *Ergenlik psikolojisi* (3. Basım). İstanbul: Remzi Yayınları.

Leming, J. S. (2000). Tell me a story: An evaluation of a literature-based character education programme. *Journal of Moral Education*, 29, 413-427.

Lickona, T. (1991). *Educating for character: How school can teach respect and responsibility*. New York: Bantam.

Lickona, T. (1996). Eleven principle of effective character education. *Journal of Moral Education*, 25, 93-100.

Milson, A. J. (2000). Creating a curriculum for character education: A case study. *The Clearing House*, 74 (2), 89-93.

Pearson, Q. M., & Nicholson, J. I. (2000). Comprehensive character education in the elementary school: Strategies for administrators, teachers, and counselors. *Journal of Humanistic Counseling, Education & Development*, 38, 243-251.

Ryan, K., & Bohlin, K. E. (1999). *Building character in schools*. San Francisco: Josey-Bass Publishers.

Wiley, L. S. (1998). *Comprehensive character-building classroom: A handbook for teachers*. DeBary, FL: Longwood Communication.

Wynne, E. A. (1995). Transmitting character in schools: Some common questions and answers. *Clearing House*, 68, 151-153.

EK 1 Örnek Ders Planı**Ünite (Ders,
Sınıf/Ünitenö)**

- İlköğretim Türkçe.
- İlköğretim Güzel Konuşma ve Yazma.
- Türk Dili ve Edeb. 9, 10, 11.
- Edebî Metinler 10

Etkinlik Adı : Toparlanalım.**Amaç** : Sorumluluklarla ilgili anlayış geliştirme.**Süre** : 20-25 dakika.**Malzeme** : Kâğıt, kalem.**Süreç**

Aşağıdaki hikâyeyi/örnek olayı çocuklara okuyunuz/anlatınız ve devamındaki soruları cevaplamalarını isteyiniz/tartışınız:

Ayşe öğretmenin İş Eğitimi dersinde bir grup öğrenci boya malzemelerini birlikte kullanarak çalışmaktaydı. Ayşe öğretmen çalışmayı bitirip temizlik işlerine başlama zamanının geldiğini söyledi. Öğle yemeğine de sadece beş dakika kalmıştı. Fırçalar temizlenmeli, malzemeler yerlerine kaldırılmalı, masalara veya zemine dökülen boyalar temizlenmeliydi. Ahmet fırçaları temizlemek için gönüllü oldu. Öğretmen geri geldiğinde, diğer işleri yapması gereken Fatma, Ali ve Nihat'ı konuşurken buldu.

1. Sizce Fatma, Ali ve Nihat temizliğe niçin yardım etmediler?
2. Sizce Fatma, Ali ve Nihat sorumluluklarını niçin ihmal ettiler?
3. Sizce Ahmet ne yapmalı?
4. Ahmet temizliğe devam etmeli mi, etmemeli mi? Niçin?
5. Sınıfınızda ve/veya evinizde benzer şeyler oldu mu?
6. İçinde bulunduğunuz herhangi bir grupta bir kişinin sorumluluklarını yerine getirmediği oldu mu?
7. Herkesin sorumluluklarını yerine getirmesi niçin önemlidir?

Ünite (Ders, Sınıf/Ünite no)

- Güneş ve Dünyamız (İlköğretim Hayat Bil. 1/VI.)
- Dünya ve Uzay (İlköğretim Hayat Bil. 2/X.)
- Dünya ve Uzay (İlköğretim Hayat Bil. 3/VIII.)
- Coğrafya ve Dünyamız (İlköğretim Sosyal B. 6/II.)
- Güneş Sistemi ve Uzay (İlköğretim Fen B. 7/VII.)
- Ekoloji “Dünya Ortamı ve Canlılar” (Biyoloji 1/VI.)
- Ayrıca Bilim-Teknoloji Kulübü de bu etkinliği kendi çalışma çerçevesinde gerçekleştirebilir.

Etkinlik Adı	: Çevre Problemlerimizi Çözüyoruz.
Amaç	: Çevreye karşı sorumluluklarla ilgili bilinç geliştirme
Süre	: Bir haftaya yayılan bir çalışma süresi.
Malzeme	: Araştırmanın sonucunda belirlenecek araçlar.
Süreç	<ul style="list-style-type: none"> • Öğrencilerden gönüllülük esasına göre gruplar oluşturunuz. • Oluşturulan grupların buldukları bölgedeki belediyenin, muhtarlığın, kaymakamlığın ya da benzer bir yerel yönetimin temsilcileriyle görüşerek problemlerini öğrenmelerini sağlayınız. • Öğrencilerin belirledikleri problemlere dair çözüm yolları projelendirerek belediyeye sunmalarını sağlayınız. • Örneğin, <i>trafiğin yoğun olduğu yerleri tespit edip, sebepleri ve çözüm yolları üzerinde çalışarak oluşturacakları bir projeyi Karayolları Müdürlüğü'ne sunabilirler.</i>